

Rolnummer 6457
Arrest nr. 84/2017 van 22 juni 2017

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 3 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, gesteld door de Politierechtbank Henegouwen, afdeling Charleroi.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters J. Spreutels en E. De Groot, en de rechters J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, P. Nihoul en R. Leysen, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter J. Spreutels,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij vonnis van 10 juni 2016 in zake Quentin Dantennes tegen Henri Rasetta, tussenkommende partijen : de nv « Generali Belgium » en de nv « AG Insurance », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 22 juni 2016, heeft de Politierechtbank Henegouwen, afdeling Charleroi, de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Is een verschil in behandeling tussen de eigenaars en bestuurders van bij het ongeval betrokken voertuigen, aan wie op grond van artikel 3 van de wet van 21 november 1989, de vergoeding, ten laste van hun verzekeraar van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen, van de aan hun voertuig veroorzaakte schade zou worden ontzegd, enerzijds, en de benadeelde derden die, ten laste van de verzekeraars van de betrokken voertuigen, recht zouden hebben op de vergoeding van hun lichamelijke letsels maar ook van hun materiële schade, anderzijds, verantwoord in het licht van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? ».

Quentin Dantennes, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. P. Van Vlasselaere, advocaat bij de balie te Charleroi, heeft een memorie ingediend.

Bij beschikking van 26 april 2017 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers P. Nihoul en E. Derycke te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 17 mei 2017 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 17 mei 2017 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

Bij de Politierechtbank Henegouwen is een geschied ahangig gemaakt betreffende een verkeersongeval waarbij twee voertuigen zijn betrokken. Q. Dantennes, een van de twee bestuurders, heeft de bestuurder van het andere voertuig gedagvaard tot vergoeding van de materiële schade aan zijn voertuig. De verzekeraar van de verwerende partij is vrijwillig tussengekomen. De verzekeraar van de eisende partij is door die laatstgenoemde gedagvaard tot gedwongen tussenkomst. De Rechtbank stelt vast dat het niet mogelijk is de aansprakelijkheden van de bestuurders van de betrokken voertuigen vast te stellen. Zij merkt eveneens op dat uit de rechtspraak van het Hof (arresten nrs. 175/2014 van 4 december 2014, 96/2015 van 25 juni 2015 en 123/2015 van 24 september 2015) voortvloeit dat de materiële schade kan worden vergoed op grond van artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. Zij verwijst voorts naar de arresten nrs. 21/2011 van 3 februari 2011 en 175/2014 van 4 december 2014. Daarnaast wijst zij erop dat artikel 3, § 1, van de wet van 21 november 1989 bepaalt dat de schade aan het verzekerde voertuig kan worden uitgesloten van het voordeel van de verzekering en dat de verzekeraar van de eisende partij op die grond weigert de laatstgenoemde te vergoeden voor de helft van haar schade, helft die niet wordt vergoed door de verzekeraar van de bestuurder van het andere voertuig. De Rechtbank stelt derhalve ambtshalve de hiervoor weergegeven vraag aan het Hof.

III. *In rechte*

- A -

A.1. Q. Dantinnès, eisende partij voor de verwijzende rechter, herinnert eraan dat artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 voor de personen die het slachtoffer zijn van een verkeersongeval waarvoor het niet mogelijk is de aansprakelijkheden vast te stellen, een subjectief recht op de vergoeding van hun schade invoert ten laste van de verzekeraars van de betrokken voertuigen. Hij preciseert dat die regeling een regeling van automatische vergoeding is die niet steunt op de burgerrechtelijke aansprakelijkheid en dat het daarbij ingevoerde recht op de vergoeding de bijzonderheid vertoont dat de bestuurder zelf dat recht kan genieten. Hij onderstreept dat de wet niet de vraag beslecht of, met toepassing van het voormelde artikel 19bis-11, § 2, een verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid ertoe kan worden gebracht zijn eigen verzekerde te vergoeden.

A.2. Die partij voert aan dat uit artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 voortvloeit dat de eigenaar van elk betrokken voertuig ten laste van alle verzekeraars burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de betrokken voertuigen de vergoeding van zijn materiële schade kan vorderen. Zij meent dat artikel 3, § 1, van de wet van 21 november 1989, krachtens hetwelk een verzekeraar niet ertoe gehouden is de materiële schade van zijn verzekerde te vergoeden, geen afbreuk doet aan die interpretatie. Zij onderstreept dat artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 geen enkele verwijzing bevat naar artikel 3 van dezelfde wet en benadrukt dat die twee bepalingen deel uitmaken van verschillende regelingen : de eerste is een regeling van automatische vergoeding die de wet oplegt aan de verzekeraars burgerrechtelijke aansprakelijkheid, terwijl de tweede deel uitmaakt van een regeling die steunt op de aansprakelijkheid en op de aansprakelijkheidsverzekeringen. Zij besluit hieruit dat de verzekeraars van alle betrokken voertuigen moeten optreden om de materiële schade van de benadeelde persoon, ongeacht diens hoedanigheid, te vergoeden.

A.3. Die partij is van mening dat, indien artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989, in samenhang gelezen met artikel 3, § 1, van dezelfde wet, in die zin zou moeten worden geïnterpreteerd dat het de vergoeding uitsluit door de verzekeraar van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen van het betrokken voertuig voor de schade die zijn verzekerde heeft geleden, een discriminerend verschil in behandeling in het leven zou worden geroepen tussen de bestuurders of eigenaars van bij het ongeval betrokken voertuigen aan wie de vergoeding van hun schade ten laste van hun verzekeraar wordt ontzegd, en de benadeelde derden die, ten laste van de verzekeraars van de betrokken voertuigen, recht zouden hebben op de vergoeding van hun lichamelijke letsels en van hun materiële schade. Zij voegt eraan toe dat bovendien, in dat geval, de vergoeding van de benadeelde personen zou variëren naar gelang van het aantal betrokken voertuigen. Zij besluit hieruit dat, in die interpretatie, een probleem zou rijzen ten aanzien van het door de wetgever nagestreefde doel, waarbij de vergoeding van het slachtoffer niet kan afhangen van het feit dat een of meer andere voertuigen bij het ongeval betrokken zijn, daar die situatie geenszins kan worden toegeschreven aan de benadeelde persoon.

- B -

Ten aanzien van de in het geding zijnde bepaling

B.1.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op artikel 3, § 1, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, dat bepaalt :

« De verzekering moet waarborgen dat benadeelden schadeloos worden gesteld in geval van burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de eigenaar, van iedere houder en van iedere

bestuurder van het verzekerde motorrijtuig, alsmede van degenen die daarin worden vervoerd, van de werkgever van bovengenoemde personen, wanneer dezen van alle aansprakelijkheid zijn ontheven krachtens artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten en van de organisatie die bovengenoemde personen inzet als vrijwilligers, wanneer dezen van alle aansprakelijkheid zijn ontheven krachtens artikel 5 van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers zulks met uitzondering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal, geweldpleging of heling de macht over het motorrijtuig hebben verschaft.

[...]

Van de verzekering kan niettemin worden uitgesloten, de schade aan :

1° het verzekerd voertuig;

[...] ».

B.1.2. Uit de motieven van het vonnis waarin de vraag aan het Hof wordt gesteld, blijkt dat het geschil betrekking heeft op een verkeersongeval waarbij twee voertuigen zijn betrokken en dat het niet mogelijk is de aansprakelijkheden van de bestuurders van die twee voertuigen vast te stellen. Een van de twee bestuurders vordert de vergoeding van de materiële schade aan zijn voertuig op grond van artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 « betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen » elk voor de helft, enerzijds, van de verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid van het andere voertuig en, anderzijds, van zijn eigen verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Het verwijzende rechtscollege onderzoekt die vordering en staat stil bij de eventuele beperking, bij het in het geding zijnde artikel 3, van het recht op de vergoeding van de materiële schade van de benadeelde persoon op grond van artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 wanneer de vordering is gericht tegen de eigen verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid.

B.1.3. Artikel 19bis-11 van de wet van 21 november 1989 bepaalt :

« § 1. Elke benadeelde kan van het Fonds de vergoeding bekomen van de schade die door een motorrijtuig is veroorzaakt :

[...]

7°) indien het motorrijtuig dat het ongeval heeft veroorzaakt, niet kan worden geïdentificeerd; in dat geval wordt het Fonds in de plaats gesteld van de aansprakelijke persoon;

[...].

§ 2. In afwijking van 7°) van de voorgaande paragraaf, indien verscheidene voertuigen bij het ongeval zijn betrokken en indien het niet mogelijk is vast te stellen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt, wordt de schadevergoeding van de benadeelde persoon in gelijke delen verdeeld onder de verzekeraars die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de bestuurders van deze voertuigen dekken, met uitzondering van degenen wier aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt ».

B.1.4. Het Hof wordt verzocht de bestaanbaarheid na te gaan van artikel 3, § 1, van de wet van 21 november 1989 met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in die interpretatie dat die bepaling het de verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid mogelijk zou maken de vergoeding van de schade aan het voertuig van zijn eigen verzekerde te weigeren wanneer om zijn tegemoetkoming wordt verzocht op grond van artikel 19bis-11, § 2, van dezelfde wet.

B.1.5. In die interpretatie zou de in het geding zijnde bepaling, wanneer zich een verkeersongeval voordoet waarvoor het niet mogelijk is de aansprakelijkheden van de bestuurders van de betrokken voertuigen vast te stellen, een verschil in behandeling invoeren tussen de eigenaars van de voertuigen die de volledige vergoeding van hun materiële schade ten laste van alle verzekeraars van de betrokken voertuigen niet zouden kunnen verkrijgen en de benadeelde derden die, ten laste van dezelfde verzekeraars, recht hebben op de volledige vergoeding van hun materiële schade.

Het Hof onderzoekt de in het geding zijnde bepaling in die interpretatie.

Ten gronde

B.2. Wanneer, zoals te dezen, bij rechterlijke beslissing na een ongeval waarbij verschillende voertuigen betrokken zijn, is vastgesteld dat het onmogelijk is te bepalen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt, zou geen enkele van de betrokken bestuurders aansprakelijk kunnen worden geacht voor het ongeval. In die hypothese kunnen de benadeelde personen niet worden vergoed volgens de gemeenrechtelijke regels inzake aansprakelijkheid.

B.3.1. Die situatie beoogt de wetgever te verhelpen door in het in het geding zijnde artikel 19bis-11, § 2, van de voormelde wet van 21 november 1989 te voorzien in een regeling van automatische vergoeding van de benadeelde persoon ten laste van de verzekeraars van de bestuurders van de betrokken voertuigen; die vergoedingsregeling staat los van een stelsel dat op de aansprakelijkheid en de aansprakelijkheidsverzekeringen is gebaseerd.

B.3.2. Die bepaling is niet alleen van toepassing op de vergoeding van lichamelijke letsels, maar ook op de vergoeding van materiële schade (zie arresten nrs. 175/2014, 96/2015 en 123/2015).

B.3.3. Wanneer artikel 19bis-11, § 2, van de voormelde wet van 21 november 1989 van toepassing is, kunnen de benadeelde personen bijgevolg, ten laste van de verzekeraars burgerrechtelijke aansprakelijkheid van elk betrokken voertuig, met uitzondering van de verzekeraars van de bestuurders wier burgerrechtelijke aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt, de vergoeding van hun schade verkrijgen, verdeeld onder die verzekeraars in hoofdelijke aandelen.

B.4. Het in het geding zijnde artikel 3 past in het kader van een regeling die steunt op de aansprakelijkheid en op de aansprakelijkheidsverzekeringen. Het heeft betrekking op de gevallen van « burgerrechtelijke aansprakelijkheid » van de eigenaar, van de houder of van de bestuurder van het verzekerde voertuig. De in artikel 19bis-11, § 2, van dezelfde wet vervatte regel is daarentegen een regeling van automatische vergoeding die de wet oplegt aan de verzekeraars van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van alle bestuurders van motorrijtuigen (met uitzondering van de verzekeraars van de bestuurders wier burgerrechtelijke aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt).

B.5.1. In het licht van het door de wetgever nagestreefde doel is het niet verantwoord dat het recht van de benadeelde personen op een volledige vergoeding van hun schade wordt beperkt door het gegeven dat een van de bij de vordering tot vergoeding betrokken verzekeraars burgerrechtelijke aansprakelijkheid hun eigen verzekeraar is. Wanneer in een regeling van verzekering burgerrechtelijke aansprakelijkheid de contractuele relatie het mogelijk maakt de vergoeding van de materiële schade aan het voertuig van de verzekerde uit te sluiten, vloeit dat immers voort uit het feit dat die schade is veroorzaakt door de fout van de verzekerde zelf. In een regeling van automatische vergoeding van de schade die per hypothese

veronderstelt dat geen enkele fout van de verzekerde kan worden aangetoond, kan de contractuele relatie tussen de verzekeraar en de benadeelde persoon de uitsluiting van de tegemoetkoming van die verzekeraar daarentegen niet verantwoorden.

B.5.2. In die zin geïnterpreteerd dat het de verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid toelaat de vergoeding van de schade aan het voertuig van zijn eigen verzekerde te weigeren wanneer om zijn tegemoetkoming wordt verzocht op grond van artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989, is artikel 3 van dezelfde wet niet bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.6.1. De in het geding zijnde bepaling kan evenwel anders worden geïnterpreteerd. Artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 bevat immers zelf geen enkele beperking van de vergoeding die daarbij wordt beoogd naar gelang van de contractuele relatie die bestaat tussen een van de verzekeraars burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de betrokken voertuigen en een van de benadeelde personen. Die bepaling bevat evenmin een verwijzing naar artikel 3 van dezelfde wet.

B.6.2. In die zin geïnterpreteerd dat het de verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid niet toelaat de vergoeding van de schade aan het voertuig van zijn eigen verzekerde te weigeren wanneer om zijn tegemoetkoming wordt verzocht op grond van artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989, is artikel 3 van dezelfde wet bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- In die zin geïnterpreteerd dat het de verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid toelaat de vergoeding van de schade aan het voertuig van zijn eigen verzekerde te weigeren wanneer om zijn tegemoetkoming wordt verzocht op grond van artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, schendt artikel 3 van dezelfde wet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

- In die zin geïnterpreteerd dat het de verzekeraar burgerrechtelijke aansprakelijkheid niet toelaat de vergoeding van de schade aan het voertuig van zijn eigen verzekerde te weigeren wanneer om zijn tegemoetkoming wordt verzocht op grond van artikel 19bis-11, § 2, van de voormelde wet van 21 november 1989, schendt artikel 3 van dezelfde wet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus gewezen in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 22 juni 2017.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

J. Spreutels